

dr Arkadiusz Durasiewicz
Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Janusza Korczaka w Warszawie

Ekspertyza dotycząca projektu ustawy okołobudżetowej na 2015 rok w obszarze polityki rodzinnej

1. Projekt ustawy budżetowej z dnia 16.09.2014r. o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją ustawy budżetowej

Dokonując wnikliwej analizy głównego dokumentu jakim jest treść projektu ustawy (17 stron) – uzasadnienie do projektu (23 strony) należy przyjąć podobnie jak w przypadku założeń projektu budżetu państwa na 2015 rok krytyczne podejście w zakresie obszaru związanego z polityką rodzinną. Przeglądając szczegółowo cały dokument brak jest jakiegokolwiek odniesienia do polityki rodzinnej oprócz wspomnianej uldze podatkowej na wychowanie trzeciego i kolejnego dziecka.

2. Zapisy ogólne ustawy oraz uzasadnienia – brak mowy o polityce rodzinnej i rodzinie

Projekt ustawy okołobudżetowej przewiduje m.in. nowelizację ustawy o biokomponentach i biopaliwach ciekłych, która za zadanie ma wsparcie rynku biopaliw. MF zaproponowało, by w 2015 r. zawiesić przepis tej ustawy, który mówi, że na działania wspierające rynek biopaliw przeznaczona jest 1,5 proc. planowanych w poprzednim roku wpływów z podatku akcyzowego od paliw silnikowych.

"Proponowane rozwiązanie związane jest z planowanym wprowadzeniem w roku 2015 kwotowo-procentowej waloryzacji rent i emerytur, której sfinansowanie wymagało będzie zwiększonych środków. Jednocześnie rozwiązanie to pozwoli zachować pulę wydatków mieszczących się w stabilizującej regule wydatkowej" - napisano w uzasadnieniu do projektu ustawy okołobudżetowej.

Poza tym projekt "zamraża" na poziomie z roku 2014 fundusz wynagrodzeń w jednostkach i podmiotach prawnych sektora finansów publicznych (z pewnymi wyjątkami, np. Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu).

Przewiduje też m.in. zamrożenie w 2015 r. podstawy naliczania odpisu na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych. Zamrożona zostanie też kwota bazowa dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe na poziomie z 2008 r. "Powyższe rozwiązanie spowoduje utrzymanie na tym samym poziomie uposażeń i diet parlamentarnych posłów i senatorów, których wysokość jest uzależniona od wysokości wynagrodzenia podsekretarza stanu" - wskazano w uzasadnieniu.

Zgodnie z projektem staże podyplomowe oraz szkolenia specjalizacyjne lekarzy, dentystów, pielęgniarek i położnych będą finansowane ze środków Funduszu Pracy. Przeznaczono na to 835,3 mln zł.

Zaproponowano także objęcie akcyzą wytwarzania papierosów przez konsumentów przy użyciu udostępnianych w miejscach sprzedaży detalicznej maszyn do automatycznego

nabijania gliz papierosowych. Podatnikiem akcyzy ma być zarówno podmiot, który wytwarza w ten sposób papierosy, jak i ten, który udostępnia maszynę lub ma tytuł prawny do miejsca, w którym jest udostępniana taka maszyna. Ponadto MF w projekcie chce zmienić zasady opodatkowania akcyzą cygar i cygaretek; podatek ma być płacony od wagi, a nie od sztuki.

Na początku września rząd wstępnie przyjął projekt budżetu na 2015 r. Zgodnie z dokumentem deficyt w przyszłym roku ma nie przekroczyć 46 mld 80 mln zł; dochody budżetu państwa mają wynieść 297 mld 252 mln 925 tys. zł, a wydatki 343 mld 332 mln 925 tys. zł.

Projekt zakłada, że wzrost PKB w 2015 r. wyniesie w ujęciu realnym 3,4 proc., a średnioroczna inflacja - 1,2 proc. Przewidziano nominalny wzrost wynagrodzeń w gospodarce narodowej o 4,3 proc., wzrost zatrudnienia w gospodarce narodowej o 0,8 proc., wzrost spożycia prywatnego w ujęciu nominalnym o 4,2 proc.

3. Zapisy szczegółowe ustawy oraz uzasadnienia – jedyny element (pośredniej) polityki rodzinnej

Jedyny zapis jaki się znalazł odnośnie polityki rodzinnej i to z zakresu narzędzi pośrednich (polityka mieszkaniowa) to art. 33 zacytowany poniżej.

Art. 33 - W 2015 r. na realizację zadań, o których mowa w:

- 1) art. 25 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów (Dz. U. z 2014 r. póź. 712),
- 2) art. 5 ust. 3 pkt 1-1 c i pkt 2 ustawy z dnia 5 grudnia 2002 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów mieszkaniowych o stałej stopie procentowej (Dz. U. z 2014 r. póź. 711),
- 3) art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 1995 r. o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, udzielaniu premii gwarancyjnych oraz refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych (Dz. U. z 2013 r. póź. 763)
- mogą być przeznaczone środki pochodzące z utworzonej w budżecie państwa rezerwy celowej.

Mieszkanie jest tym podstawowym dobrem, które zapewnia biologiczny byt człowieka, prokreację i cywilizacyjny rozwój rodziny. Brak mieszkania jest główną cechą dyskomfortu życia. Złe warunki mieszkaniowe sprzyjają moralnej i egzystencjonalnej degradacji, sprzyjają różnym patologicznym zachowaniom. Z tego też względu rozwój mieszkalnictwa stanowi jedno z najważniejszych zadań polityki rodzinnej. Mieszkanie jest dobrem pierwszej potrzeby, niezbędnym każdej rodzinie, niezależnie od poziomu uzyskiwanych dochodów. Służy bowiem zaspokajaniu podstawowych potrzeb oraz umożliwia realizację większości potrzeb życiowych wyższego rzędu. Dostosowanie pod względem wielkości, układu do potrzeb rodziny, powinno stwarzać warunki rozwoju tych czynników, które je integrują. Mieszkanie zatem powinno umożliwiać rodzinie osiągnięcie lub utrzymanie osobistej i ludzkiej godności. Powinno także pozwolić rodzinie na przebywanie razem tak długo jak rodzina sobie tego życzy, a nie wymuszać wcześniej separacji, przy jednoczesnym zapewnieniu jego mieszkańcom odpowiedniego poziomu intymności i możliwości

izolacji. Godziwe warunki mieszkaniowe rodzin stabilizują społeczeństwo jako całość i umożliwiają mu dobre funkcjonowanie oraz rozwój. Dlatego też powyższa idea pomimo, że znajduje się w rezerwie celowej stanowi istotne wsparcie dla rodzin, w szczególności młodych małżeństw.

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Obecna forma struktury budżetowej nie uwzględnia bezpośrednio polityki rodzinnej państwa. Tak naprawdę w ogóle brak jest zapisów dotyczących prowadzenia takiej polityki. Taka sama sytuacja przedstawia się w projekcie ustaw o budżecie państwa. Tak naprawdę na 37 wymienionych artykułów oprócz wspomnianego wyżej 33 artykułu nie ma do czego się odnieść ponieważ nie ma nic na temat polityki na rzecz rodzin.

Brak jest zarówno treści dotyczących stricte polityki rodzinnej jak i wskaźników czy też danych przedstawiających jak kształtuje się polityka na rzecz rodzin w Polsce.

Zarówno ustawa budżetowa jak i ustawy o budżecie państwa powinny dotyczyć wielu znaczących kwestii w zakresie narzędzi bezpośredniej i pośredniej polityki rodzinnej.

W Polsce realizacja polityki rodzinnej wydaje się być zadaniem wyjątkowo prostym i oczywistym, gdyż w systemie wartości polskiego społeczeństwa najważniejszą i najtrwalszą deklarowaną wartością jest rodzina, małżeństwo, posiadanie i wychowywanie dzieci wspólnie przez oboje rodziców. Od ponad pół wieku badania socjologiczne wykazują, że najtrwalszą wartością w polskim społeczeństwie jest rodzina. Wszystkie badania pokazują, że rodzina, małżeństwo, dzieci zajmują w systemie wartości pozycję pierwszoplanową i trwałą.

Rodzina, ze względu na jej funkcje społeczne i miejsce w strukturze instytucji społecznych, zajmuje szczególną rolę w prowadzonej przez państwo i inne podmioty pozarządowe polityce społecznej. Zadaniem państwa jest kształtowanie warunków do powstawania, rozwoju oraz efektywnego i sprawiedliwego zaspokajania bytowych i kulturalnych potrzeb obywateli, tworzenie optymalnych warunków kształcenia i wychowania młodych pokoleń z zachowaniem równości szans ich startu życiowego i zawodowego oraz ochrona rodziny przez ustawodawstwo.

Znaczenie rodziny w życiu jednostki i społeczeństwa rzadko było podkreślane w programach partii politycznych, częściej – w dokumentach rządów powstałych w oparciu o dane zaplecze polityczne¹.

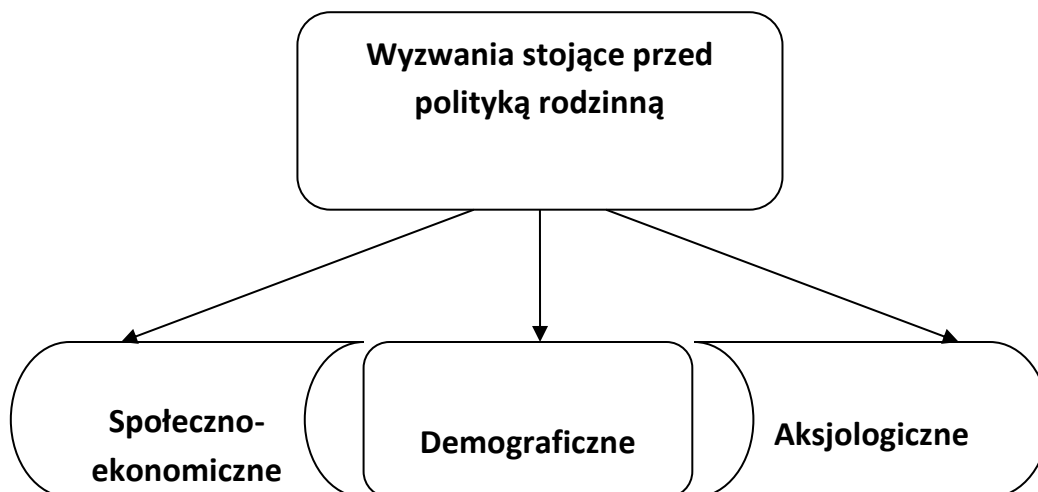
Zagadnienia te znalazły się m.in. w programie partii „Prawo i Sprawiedliwość”. Poświęcono im rozdział piąty zatytułowany: „Rodzina. Bezpieczna szczęśliwa rodzina”. Został tam sformułowany cel, jakim jest realizacja kompleksowego programu prorodzinnej polityki państwa. W programie zwraca się uwagę na potrzebę przeciwdziałania negatywnym procesom demograficznym i prowadzenia polityki rodzinnej obejmującej wiele działań mieszczących się w ramach polityk szczegółowych, takich jak polityka mieszkaniowa – stwarzająca szanse na poprawę sytuacji mieszkaniowej rodzin poprzez uzyskanie samodzielnego mieszkania; polityka podatkowa uwzględniająca ulgi podatkowe na dzieci zależnie od dochodu rodziny i liczby dzieci; polityka ochrony zdrowia tworząca szanse na realizację postulatu poprawy jakości życia rodzin w sferze zdrowia. W programie podkreśla się, że sfera pracy, a zwłaszcza zatrudnienia „może rozwiązać większość problemów gospodarczych w Polsce”, ale – należy dodać – również społecznych. Stąd postulat zapewnienia samodzielności ekonomicznej rodzinom poprzez rozwój przedsiębiorczości i likwidację barier ograniczających możliwość tworzenia firm rodzinnych. Sferze aksjologicznej

¹ Wymienić tu można m.in. „Program Polityki Rodzinnej” z 1997 r., program „Polityka Prorodzinna Państwa” z 1999 r. Zabrakło jednak konsekwencji we wprowadzeniu ich w życie w zakresie, który wpłynąłby w istotny sposób na zmianę warunków życia i funkcjonowania rodzin.

podkreślono potrzebę „krzewienia postaw i wartości sprzyjających rodzinie, propagowania pożądaných wzorców życia rodzinnego”.

Aktualne wyzwania stojące przed polityką rodzinną.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Balcerzak-Paradowska B., Założenia umowy społecznej w zakresie polityki rodzinnej, [w:] Umowa społeczna – „Gospodarka-praca-rodzina-dialog” (red.) J.Wratny, M.Bednarski, IPiSS, Warszawa 2006, s. 48

Rola rodziny w procesach rozwoju ma wymiar ilościowy oraz jakościowy i wynika z pełnionych przez nią społecznych funkcji: prokreacyjnej – decydującej o rozwoju ilościowym i strukturze ludności; wychowawczej i socjalizacyjnej mających znaczenie dla tworzenia i rozwoju kapitału ludzkiego i kapitału społecznego. Uzasadnia to potrzebę prowadzenia polityki rodzinnej tworzącej warunki sprzyjające realizacji funkcji rodziny.

Do aktualnych wyzwań stojących przed polityką rodzinną należą: wyzwania *demograficzne* występujące w krajach Unii Europejskiej i w Polsce, jakkolwiek w różnej skali i natężeniu (spadek skłonności do zawierania małżeństw, rozwój nowych form życia rodzinnego, spadek dzietności stanowiący jedną z przyczyn starzenia się społeczeństw); wyzwania *społeczno-ekonomiczne* (dążenie do wzmocnienia konkurencyjności gospodarki UE i w związku z tym potrzeba rozwoju kapitału ludzkiego; sytuacja na rynku pracy wyrażająca się bezrobociem, niestabilnością zatrudnienia, rozwojem nowych form zatrudnienia, natężeniem procesów aktywności zawodowej kobiet, rozwój społeczeństwa obywatelskiego, dążenie do spójności społecznej poprzez eliminację ubóstwa i wykluczenia społecznego); wyzwania *aksjologiczne* (z jednej strony rozwój wartości i postaw charakterystycznych dla społeczeństwa postindustrialnego, z drugiej utrzymanie wysokiej rangi rodziny w hierarchii wartości). Uwarunkowaniami polityki rodzinnej w Polsce są ponadto: wysoka stopa bezrobocia, zmiany źródeł utrzymania rodzin, wysokie koszty utrzymania w relacji do dochodów, sytuacja mieszkaniowa, pogorszenie warunków wychowywania młodego pokolenia, ubóstwo i wykluczenie społeczne.

Dotychczasową politykę rodzinną w Polsce cechowało: podporządkowanie celom politycznym, a przez to brak stabilności celów, kierunków i rozwiązań szczegółowych, niska efektywność

instrumentów finansowych, regres świadczeń w naturze, ograniczanie zakresu podmiotowego – koncentracja na uboższych, ale bez wyraźnej skuteczności.

W programie polityki rodzinnej państwa przygotowanej w 2007 r. zostały sformułowane cele i kierunki działań polityki rodzinnej w Polsce: przeciwdziałanie negatywnym procesom demograficznym prowadzeniu polityki typu *implicite*, nacisk na tworzenie ekonomicznych podstaw egzystencji rodziny (zatrudnienie, firmy rodzinne, mieszkania), ulgi prorodzinne w systemie podatkowym, poprawa jakości życia w sferze zdrowia.

Problem dotyczący starzenia się społeczeństw europejskich, powiązany ze spadkiem urodzeń jest problemem występującym również w Polsce. Starzenie się społeczeństw samo w sobie nie jest żadnym problemem. Wydłużenie okresu życia uważane jest za wielkie osiągnięcie cywilizacji zachodniej. Starzenie połączone ze spadkiem urodzeń jest problematyczne i można nawet mówić o „bombie geriatrycznej”. Unia Europejska ma poważny problem z poradzeniem sobie z tym zjawiskiem. Wynika to z faktu, że Unia nie ma kompetencji w sprawie polityki rodzinnej. Jeśli chodzi o „bombę geriatryczną” Europy, charakteryzuje się ona nie tylko starzeniem się społeczeństw, ale również spadkiem dzietności. Powstaje pytanie o przyczyny tego zjawiska. Dlaczego tak się dzieje, że w krajach, w których są relatywnie najlepsze warunki do wychowywania dzieci, ponieważ istnieją najlepsze systemy ochrony socjalnej, najwyższy poziom życia, mamy do czynienia ze spadkiem stopy urodzin. Sytuacja taka związana jest w Polsce jak i innych krajach UE z tzw. teorią drugiego przejścia demograficznego, która wiąże zjawisko spadku urodzeń ze zmianami w kulturze, jakie zaszły w drugiej połowie XX wieku. Związane są one z upowszechnieniem oświaty i emancypacji. Ludzie uważają, że posiadanie dzieci, które wiąże się z poświęceniem własnych aspiracji, nie jest ich głównym priorytetem.

Oczywiście nie jest to jedyna przyczyna, bo zjawiska społeczne rzadko są jednoprzyczynowe. Oprócz zmiany kulturowej dokonały się także inne zmiany, np. zmiany na rynku pracy, zmiany w dochodach rodzin. Polska znajduje się wśród państw europejskich w gronie krajów o najniższej dzietności. Współczynnik dzietności kobiet w okresie rozrodczym wynosi u nas 1,31 dziecka. Należymy do tej samej kategorii, co Austria, Portugalia, Czechy, Grecja, Hiszpania, Litwa, Łotwa, Niemcy. Poziom dzietności potrzebny do prostej reprodukcji pokoleń wynosi 2,1 dziecka na kobietę w wieku rozrodczym. Ciekawe jest, że wśród państw rozwiniętych, do których Polska się zalicza, występuje dosyć duże zróżnicowanie poziomu dzietności. Na jednym biegunie jest Słowenia z najniższym poziomem dzietności w Europie, który wynosi 1,2, a na drugim biegunie Islandia, w której poziom dzietności wynosi 2,1, a także Nowa Zelandia i Stany Zjednoczone, w których współczynnik wynosi 2. Inne państwa Unii wykazują interesujące zróżnicowanie, np. w takich krajach, jak Francja i Irlandia oraz w krajach nordyckich poziom dzietności jest znacząco wyższy niż w pozostałych krajach. We Francji i Irlandii współczynnik wynosi 1,9 dziecka na kobietę i jest bliski poziomowi prostego zastępowania pokoleń.

Na podstawie tych danych można stwierdzić, że wysoki wskaźnik urodzeń występuje w krajach bardzo różniących się podejściem do polityki rodzinnej czy ochrony socjalnej oraz do koncepcji państwa dobrobytu.

Kiedy dojdzie do wyraźnego zmniejszenia liczby ludności w Europie, może to powodować skutki gospodarcze. Dotychczas nie było w historii przypadku, żeby państwo, w którym spada liczba ludności, mogło zapewnić wzrost gospodarki. Może to mieć również poważne konsekwencje dla możliwości utrzymywania programów socjalnych, ponieważ cała idea państwa opiekuńczego opiera się na założeniu stałego wzrostu ludności, odpowiedniej liczby osób młodych w wieku produkcyjnym, które mogą utrzymywać zainicjowane programy.

W mniej zamożnych państwach UE zwraca się uwagę na bardziej materialny charakter polityki rodzinnej dotyczący wysokości zasiłków macierzyńskich, wysokość zasiłków na dzieci, pomoc w kosztach edukacji oraz zwalczanie bezrobocia. Wśród obywateli polskich panuje przekonanie, że najbardziej pożądanymi działaniami prorodzinnymi władz publicznych powinny być: walka z

bezrobociem, ulżenie w kosztach kształcenia, odpowiedni zasiłek macierzyński i ulgi podatkowe na dzieci oraz odpowiedni zasiłek na dzieci.

Z tego wynika, że w dalszym ciągu dla obywateli polskich ważne jest wsparcie dochodowe, aby przekonać ich do posiadania większej liczby dzieci, ale również poprawa sytuacji na rynku pracy.

Polityka rodzinna nie powinna się ograniczać tylko do pomocy o charakterze redystrybucyjnym, do pomocy socjalnej i wyrównywania dochodów, tylko być adresowana również do grupy kobiet lepiej sytuowanych, pracujących, którym trudno jest pogodzić karierę zawodową z życiem rodzinnym. Same zachęty materialne mogą jednak nie być wystarczające, żeby przekonać je do posiadania większej liczby dzieci.

Dzieci wymagają nie tylko nakładów pieniężnych, lecz również nakładów czasu. Zatem liczba dzieci oraz rozkład ich urodzin w czasie pozostaje w konflikcie z dążeniem rodziców do kariery i znalezienia satysfakcjonującej pracy. Na koszt dziecka składają się więc nie tylko wydatki rodziców na konkretne dobra, lecz również koszty alternatywne czasu poświęcanego na wychowanie dzieci, wynikające z utraty części bądź całości dochodów, spowodowanej posiadaniem dziecka. Dotyczy to zwłaszcza kobiet, które, pomimo przemian społecznych oraz rosnącej aktywizacji zawodowej, nadal pozostają głównymi dostarczycielami czasu opieki nad dziećmi.

Macierzyństwo ogranicza możliwości kobiety na rynku pracy nie tylko poprzez redukcję liczby godzin, które może ona poświęcić pracy zawodowej. Otrzymuje niższe wynagrodzenie również ze względu na zakłócony przebieg kariery zawodowej oraz mniejszą niż w przypadku kobiet bezdziejnych mobilność. Dłuższa przerwa w aktywności zawodowej wpływa też niekorzystnie na długoterminową zdolność do uzyskiwania dochodu – maleje ogólna wysokość dochodu netto uzyskiwanego przez kobietę w ciągu całego życia (mniej lat pracy), co wpływa ujemnie na możliwość oszczędzenia części zarobków na emeryturę.

Dlatego tak ważna jest skuteczność podejmowanych działań. Istotne są kryteria sukcesu w zakresie polityki rodzinnej. Jeśli kryterium sukcesu jest zwalczanie ubóstwa dzieci albo zwalczanie ubóstwa rodzin wielodzietnych, to wyraźnie widać, że wsparcie finansowe, czyli działalność redystrybucyjna ze strony państwa poprzez system podatkowy bądź system świadczeń jest skuteczna.

Skuteczne są również działania polegające na ułatwianiu łączenia obowiązków zawodowych z rodzinnymi. Więcej kobiet może pracować, natomiast niekoniecznie musi to mieć wpływ na ich decyzje reprodukcyjne. Ta pozytywna zależność występuje zwłaszcza wśród kobiet lepiej wykształconych i pobierających wyższe dochody.

Jeśli postąpić się będziemy kryterium podniesienia dzietności, nie ma łatwych rozwiązań, ponieważ głównym powodem zmniejszonej dzietności w krajach wysoko rozwiniętych są procesy kulturowe, zmiany w systemie wartości. Można próbować odwrócić te trendy, ale muszą to być działania długofalowe.

W tych państwach, w których wysokość świadczeń pieniężnych jest znaczna i połączona jest z innymi świadczeniami, np. z rozwiązaniami organizacyjnymi pozwalającymi na łatwą dostępność wysokiej jakości opieki nad dziećmi i w których nakłady państwa na świadczenia rodzinne są relatywnie wysokie w stosunku do innych programów wsparcia, taka polityka państwa wpływa na poziom dzietności.

W prasie naukowej wskazuje się, że następuje zmiana podejścia do macierzyństwa kultury popularnej, która ma wpływ przede wszystkim na młodzież. Istnieją przypadki sławnych aktorek i aktorów, którzy wręcz upubliczniają swoje macierzyństwo. To może być symptom zmiany kultury popularnej na rzecz posiadania dzieci, co stanowi czynnik kulturowo cywilizacyjny przyczyniający się do „demograficznej odnowy Europy”.

Jednym z ważnych zadań współczesnego państwa jest właściwe zapewnienie opieki rodzinie, gdyż działając na rzecz rodziny, inwestuje się w ludzi, a tylko zdrowe

i wykształcone społeczeństwo jest zdolne do efektywnego tworzenia dóbr materialnych i kulturalnych. Fundamentalne znaczenie dla funkcjonowania systemu polityki rodzinnej ma ocena, która winna obejmować wszystkie jego elementy składowe. Jej przedmiotem są z jednej strony osiągnięte rezultaty, znajdujące wyraz w poprawie jakości życia i kondycji rodzin, z drugiej zaś strony stosowane procedury postępowania i działania oraz wykorzystanie istniejących zasobów (racjonalność, skuteczność, efektywność).

Ocena efektywności ekonomicznych instrumentów polityki rodzinnej (w tym m.in. pieniężnych świadczeń rodzinnych) jest kluczowym elementem działalności polityki rodzinnej. Efektywna polityka rodzinna powinna również zapewniać wolny wybór modelu rodziny, a przede wszystkim wolny wybór każdemu z obojga rodziców, czy chce kontynuować pracę zawodową po utworzeniu związku i wydaniu na świat potomstwa oraz wyboru preferowanego przez rodziców modelu opieki nad dzieckiem. Ów wolny wybór ucieleśniony jest w prawie kobiet do samodecydowania, czy chcą łączyć posiadanie dzieci z dalszym rozwijaniem kariery zawodowej. Taki system wspierania rodzin jest z jednej strony szansą dla polepszenia sytuacji demograficznej i ekonomicznej kraju, z drugiej zaś strony dowodem, że aktywność zawodowa kobiet nie musi być hamulcem dla decyzji prokreacyjnych.

Biorąc pod uwagę identyfikację efektywności polityki rodzinnej należy podkreślić, że na efektywność polityki rodzinnej powinny się składać następujące elementy:

- ułatwianie dzielenia kariery zawodowej z macierzyństwem,
- działania pronatalistyczne skierowane na grupę kobiet zamożnych,
- polityka zatrudnienia przyjazna dla rodziny,
- właściwe zrównoważenie polityki zatrudnienia i rodzinnej,
- zapewnienie niedrogich, dobrej jakości usług opiekuńczych dla dzieci,
- zachęcenie mężczyzn do korzystania z urlopów wychowawczych,
- odpowiednie zasiłki rodzinne wyrównujące utracony dochód dla rodzin o niższych dochodach,
- podniesienie dostępności jakości usług opiekuńczych dla dzieci,
- udostępnienie publicznych bądź publicznie nadzorowanych usług opiekuńczych,
- większa elastyczność działających żłobków i przedszkoli,
- dopłaty z środków budżetowych dla usług publicznych wspierających proces wychowania dzieci - żłobki, przedszkola, system szkolny (szczególnie system przedszkolny),
- inwestycja w kapitał ludzki osób młodych,
- stworzenie systemu ustawicznego aktualizowania kwalifikacji,
- zreformowanie systemu świadczeń i podatków w taki sposób by podejmowanie zatrudnienia i pozostawanie w nim jak najdłużej opłacało się,
- upowszechnianie zarządzania, by organizacyjnie ułatwić osobom starszym pozostawanie w zatrudnieniu,
- ograniczenie wzrostu kosztów opieki medycznej przy zachowaniu jej dostępności oraz stworzenie takiego systemu finansowania tej opieki by nie powodował on zwiększenia wydatków socjalnych,
- świadczenia rodzinne mają zmniejszać koszt posiadania i wychowania dziecka,
- świadczenia macierzyńskie zwracają koszty związane z urodzeniem dziecka oraz stanowią rekompensatę za utracone zarobki,
- pomaganie w przechodzeniu od nieformalnej pracy na rzecz rodziny do pracy zarobkowej w sposób jak najbardziej wrażliwy dla realizacji pragnień rodziców związanych z życiem rodzinnym (kulturowy),
- zaliczanie czasu opieki nad dzieckiem do okresów zatrudnienia na potrzeby uprawnień emerytalnych,
- promowanie znaczenia wielodzietnej rodziny, jako najważniejszego podmiotu na rynku,

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- promowanie pozytywnego wizerunku macierzyństwa w mediach. Macierzyństwo postrzegane jako atut, a nie jako obciążenie,
- kształtowanie warunków bytu, w tym kształtowanie dostępności do pełnowartościowego, własnego mieszkania dla rodzin z dziećmi,
- promowanie edukacji społecznej przez kształtowanie postaw i zachowań sprzyjających małżeństwu i rodzinie, przyjaznych rodzinie i jej wartościom (odejścia od postrzegania rodziny i jej problemów w kontekście patologii),
- model wsparcia dochodów rodzin, który sprzyja samodzielności ekonomicznej rodziny,
- model korzystnego dla rodzin systemu podatkowego uwzględniający w wymierzaniu podatku zobowiązania alimentacyjne rodzin. W istocie nie ma znaczenia, czy zastosowany zostanie model tzw. ilorazu podatkowego (Francja), czy kwoty wolnej od podatku (RFN),
- system zasiłków uzupełniający dochody własne rodzin. Rodzice wychowujący dzieci muszą otrzymać pomoc w takiej formie i w takiej wysokości, która pozwoli im na wychowanie zdrowego, wykształconego potomstwa i jego usamodzielnienie,
- stworzenie warunków bezpiecznego i wolnego od zagrożeń patologiami wychowania dzieci,
- umożliwienie rodzinom zakupu niezbędnych w wychowaniu przedmiotów i materiałów ułatwiających dziecku dostęp do dóbr kultury i cywilizacji,
- promocji partnerskiego modelu rodziny i współodpowiedzialności za wychowywanie dzieci,
- wprowadzenie rozwiązań dotyczących wzrostu składek na ubezpieczenie emerytalne dla kobiet pobierających zasiłek wychowawczy oraz rozwiązań sprzyjających traktowaniu oszczędności emerytalnych jako wspólnoty majątkowej partnerów,
- odpowiednie i niewymuszone, wykorzystywanie elastycznych form zatrudnienia oraz organizacji i czasu pracy,
- poprawa dostępności (sieć, dostępność przestrzenna, godzinowa i cenowa) przedszkoli zarówno w systemie publicznym (dzisiaj tylko 16% rodzin korzysta z publicznej opieki nad dziećmi), jak i pozapublicznym w celach opiekuńczych oraz edukacyjnych,
- wzrost udziału przedsiębiorstw w realizacji programów równowagi pracy i życia, szczególnie zorientowanych na wsparcie młodych rodziców w łączeniu funkcji zawodowych z rodzinnymi (promocja przykładów i stworzenie benchmarku), przy dbałości o równowagę i obopólność interesów,
- wprowadzenie w polskim systemie opodatkowania dochodów od osób fizycznych wszelkiego rodzaju ulg małżeńskich i rodzinnych,
- ulga podatkowa w postaci bądź kwoty wolnej od podatku, bądź „odpisu” od podatku, powinna ograniczać do minimum pogorszenie sytuacji ekonomicznej rodziny spowodowanej urodzeniem dziecka,
- ulga podatkowa, powinna być połączona z ulgą „aktywizacyjną” związana z powrotem matki do aktywności zawodowej,
- ulga w postaci bądź kwoty wolnej od podatku, bądź „odpisu” od podatku lub ulga „aktywizacyjna” powinna po ukończeniu przez dziecko szkoły podstawowej zostać zastąpiona ulgą edukacyjną (dotyczącą zarówno szkolnictwa gimnazjalnego, średniego jak i wyższego),
- odmienne niż obecnie traktowanie okresu urlopu wychowawczego dla celów ubezpieczenia społecznego w zakresie emerytalno-rentowym nie jako okresu nieskładkowego, tylko jako okresu składkowego.

